

Dr hab. Katarzyna Byrka, prof. USWPS

Wydział Psychologii we Wrocławiu

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

**Recenzja dorobku doktor Diany Malinowskiej w postępowaniu o nadanie stopnia
doktora habilitowanego**

1. Informacje ogólne

Dr Diana Kusik otrzymała tytuł magistra psychologii w 2006 roku w Instytucie Psychologii Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Cztery lata później, w roku 2010, otrzymała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych również w Instytucie Psychologii Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. W latach od 2012 do 2014 była zatrudniona jako asystent, a w latach od 2014 do chwili obecnej jako adiunkt w swojej macierzystej uczelni.

2. Ilościowa ocena dorobku naukowego

Osiągnięcie habilitantki składa się z cyklu piętnastu powiązanych ze sobą tematycznie publikacji naukowych. Dziesięć ze wspomnianych publikacji ukazało się w języku angielskim i zostało opublikowane w czasopiśmie z listy *Scopus* (osiem z listy *JCR*).

W momencie składania wniosku indeks Hirscha dr Kusik wynosił 9, a liczba cytowań 173 według *Google Scholar* (32 bez autocytowań według *WoS*, nie podano wartości dla bazy Scopus). Liczba cytowań oraz indeks Hirscha nie przemawiają za dużą rozpoznawalnością naukowego dorobku habilitantki na świecie, ale wartości te nie odbiegają od typowych dla badaczy w Polsce na tym etapie kariery. Co więcej prace w bardziej uznawanych pismach takich jakich *Journal of Behavioral Addiction* czy *Personality and Individual Differences* ukazały się względnie niedawno i być może z czasem dorobek habilitantki zyska na rozpoznawalności. Warto zauważyć, że w momencie pisania recenzji liczba cytowań według *Google Scholar* wzrosła w stosunku do momentu składania wniosku i wynosi 212.

Jako osiągnięcie naukowe habilitantka wskazała cykl publikacji zatytułowany „Pracoholizm i zaangażowanie w pracę jako dwie postaci pracy nadmiernej. Opis i wyjaśnienia – determinanty motywacyjne, implikacje teoretyczne”. We wszystkich pracach wchodzących w skład osiągnięcia z wyjątkiem dwóch, habilitantka występuje w roli pierwszej autorki, będąc liderką koncepcji oraz realizacji opublikowanych badań. Wśród czasopism, które warto wyróżnić przedstawione prace ukazały się w *Journal of Behavioral Addiction*, *Personality and Individual Differences*, czy *International Journal of Occupational Health and Environmental Health*, które w wąskim obszarze zainteresowań badawczych habilitantki są czasopismami ważnymi.

Na dorobek towarzyszący składają się cztery rozdziały w wydanych w Polsce monografiach i dwie polskojęzyczne publikacje. Tematyka podejmowana prac zaliczanych do dorobku towarzyszącego jest różnorodna, ale spójnie obejmuje zagadnienia związane z zaangażowaniem w wykonywanie pracy zarobkowej.

Przez dwanaście lat od uzyskania stopnia doktora dr Kusik nie kierowała żadnym grantem finansowanym zewnętrznym. W 2010 roku objęła funkcję wykonawcy w projekcie finansowanym (prawdopodobnie) przez Komitet Badań Naukowych. Nie ma też na swoim koncie długoterminowych współprac międzynarodowych, z wyjątkiem krótkich wyjazdów do Fontainbleau i Florencji. Dr Kusik nie pełniła też funkcji w komitetach redakcyjnych czasopism, a jej aktywność recenzencka, zwłaszcza na arenie międzynarodowej, jest dość skromna, biorąc pod uwagę, czas, który upłynął od otrzymania tytułu doktora. Podejrzewam jednak, że ta aktywność rozwinie się w czasie, biorąc pod uwagę, że autorzy publikacji w konkretnym czasopiśmie międzynarodowym, są chętnie zapraszani przez redaktorów tych czasopism do recenzji. Na pewno dobrym znakiem, świadczącym o zauważaniu habilitantki przez redaktorów prestiżowych czasopism, jest zaproszenie dr Kusik do napisania komentarza w *Journal of Behavioral Addiction*.

Ważnym obszarem rozwoju naukowca, jest umiejętność kształcenia i prowadzenia młodych badaczy. Niestety nie znalazłam informacji, czy Dr Kusik wypromowała magistrantów lub czy pełniła funkcję opiekuna pomocniczego w awansach doktorskich. Z działalności nie stricte naukowej, na uwagę zasługuje współpraca dr Kusik z Urzędem Miasta Krakowa. Pełniła funkcję ekspertki w projekcie pt. „Bilans kompetencji branż BPO i ITO w Krakowie”. Umiejętność współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym warto docenić.

Przedstawiony dorobek publikacyjny jest dość obszerny pod względem ilościowym, ale jakość przedstawionych prac jest zróżnicowana. Choć większość publikacji dr Kusik ukazała się w języku angielskim, tylko niewielka część z nich została opublikowana w czasopismach o ugruntowanej pozycji międzynarodowej i zauważalnym wpływem międzynarodowym.

Jednocześnie widać postęp w ostatnich latach, jeśli chodzi o czasopisma, w których ukazują się publikacje habilitantki. Co więcej można zauważyć coraz wyższą jakość prac pod względem metodologicznym i teoretycznym.

Analiza formalna i biometryczna dorobku wskazuje na jego umiarkowaną rozpoznawalność oraz umiarkowany międzynarodowy charakter. Jednocześnie habilitantka publikuje w coraz lepszych czasopismach rozpoznawalnych w obszarze badań, którym się zajmuje. Za ograniczenie aktywności naukowej habilitantki można uznać brak doświadczenia w kierowaniu grantami finansowanymi zewnątrz. Warto zauważyć też, że znacząca część jej działalności wiąże się ze współpracą badawczą z promotorem pracy magisterskiej i doktorskiej w ramach jednej jednostki – z profesorem Aleksandrą Tokarż. Doceniając owocną współpracę, warto w większym stopniu rozwijać samodzielną ścieżkę, poszukując współprac z badaczami z innych ośrodków w Polsce i na świecie. Habilitantka jest badaczką aktywną, ale być może zbyt wiele uwagi i energii poświęcała mniejszym projektom o zasięgu lokalnym. Jak już wspomniałam ten charakter działalności akademickiej zmienił się w ciągu ostatnich lat w korzystnym, bardziej międzynarodowym kierunku.

3. Recenzja osiągnięcia naukowego

Prace wchodzące w skład osiągnięcia, dotyczą różnych aspektów związanych z zaangażowaniem w pracę i pracoholizmem. Habilitantka definiuje pracoholizm jako pracę nadmierną, konsekwentnie to podejście w swoich publikacjach rozwijając. Większość publikacji skupia się na pozytywnych aspektach pracy nadmiernej raczej niż na pracoholizmie jako patologicznym uzależnieniu. Takie podejście widać również w zaproponowanym

trójwymiarowy modelu pracoholizmu, który opierając się na klasycznych koncepcjach z lat sześćdziesiątych (np. Rosenberg, Hovland, 1960), zakłada podział konstruktów na komponent behawioralny, poznawczy i emocjonalny. Autorka przytacza literaturę współczesną, uzasadniając swój model, ale taki podział jest coraz rzadszy w psychologii. Mniejsza popularność takiego podziału jest efektem między innymi wpływowych prac Feldman-Barrett i Russella (np. Russel, Feldman-Barrett, 1999), mówiących o tym, że proces powstawania emocji jest uzależniony od procesów poznawczych. Również modele związku pomiędzy postawami a zachowaniami, zakładające komponent behawioralny, poznawczy i emocjonalny spotykają się z krytyką. Po pierwsze, nawet w klasycznych badaniach empirycznych trudno było znaleźć związek pomiędzy komponentem behawioralnym i poznawczym. Po drugie, zarzucono takim modelom ograniczoną możliwość wyjaśniania zjawisk i procesów.

Model zaproponowany przez dr Kusik, wskazujący na trzy komponenty pracoholizmu, nie wyjaśniania złożonych procesów powstawania zjawiska. Niemniej, biorąc pod uwagę, że pracoholizm jest znacznie mniej eksplorowanym konstruktów niż postawy, samo spostrzeżenie, że dotyczy on obszaru poznawczego, afektywnego i behawioralnego funkcjonowania człowieka uważam za cenne. Mniej jestem przekonana do tego, w jaki sposób zostały zmierzone trzy komponenty. Komponent behawioralny i poznawczy dotyczą przeznaczania nadmiernego czasu na pracę. Natomiast komponent emocjonalny dotyczy odmiennego zagadnienia - emocji pozytywnych związanych z pracą. Niestety nie są dla mnie jasne argumenty stojące za taką decyzją zoperacjonalizowania trzech komponentów.

Dobór pozycji testowych przekłada się na wyniki analiz w kilku badaniach. Np. komponent behawioralny jest skorelowany z emocjonalnym, a poznawczy nie. Myślę też, że pomiar trzech

komponentów w odmienny sposób, mógł przełożyć się na lepsze dopasowanie trójwymiarowego modelu w porównaniu do jednowymiarowego. Pomijając fakt, że bardziej złożone modele są zazwyczaj lepiej dopasowane do danych niż prostsze. Dobór pozycji testowych mógł mieć również wpływ na analizę skupień, pozwalającą wyłonić typy pracowników. Warto więc rozważyć operacjonalizację komponentów modelu trójwymiarowego.

W badaniach, dotyczących czynników motywacyjnych przewidujących pracoholizm, brakuje nieco konsekwencji w wykorzystaniu modelu trójwymiarowego. Nie jest dla mnie zrozumiałe, dlaczego badano trzy osobne modele dla każdego komponentu, behawioralnego, poznawczego oraz emocjonalnego, skoro wcześniejsze badania pokazały, że te trzy komponenty tworzą jedną całość (trójwymiarowy konstrukt w confirmacyjnej analizie czynnikowej). W moim przekonaniu dobór predyktorów mógłby być lepiej umotywowany i uargumentowany. Np. wybór celów dystalnych jest tłumaczony tym, że są one ważne w kontekście pracoholizmu. Myślę, jednak, że taki argument może dotyczyć wielu czynników motywacyjnych.

Niestety uzasadnienie dla wyboru konkretnych zmiennych indywidualnych jako moderatorów związku pomiędzy zasobami w pracy a zaangażowaniem nie jest też bardzo rozwinięte w bardzo dobrej publikacji w *Personality and Individual Differences*. Wynika to w dużej mierze z formuły pisma, nie zostawiającej wiele miejsca na część teoretyczną. Niemniej rola moderatorów w kontekście orientacji kazuśnej został bardzo dobrze eksplorowana empirycznie. Praca jest też dopracowana pod kątem metodologicznym. Na

uwagę zasługuje również cenna próba badawcza. Przyznam, że czytałam tę pracę z dużą ciekawością.

Przedstawione w osiągnięciu modele być może nie mają charakteru przełomowego, a niektóre badania zawierają ograniczenia metodologiczne. Niemniej część wyników jest bardzo ciekawa i bez wątpienia pogłębia naszą wiedzę na temat zaangażowania w pracę i pracę nadmierną. Warto też zauważyć, że obszerne dane empiryczne pochodzą z bardzo cennych prób badawczych np. menedżerów czy osób pracujących w ramach outsourcingu. Biorąc pod uwagę różnorodność wątków eksplorowanych w osiągnięciu, należy stwierdzić, że dr Kusik ma wyjątkową wiedzę w tym obszarze.

4. Konkluzja

Mimo pewnych uwag krytycznych wyrażonych w recenzji, moja ogólna ocena osiągnięcia oraz aktywności naukowej habilitantki jest pozytywna. Przedstawione w ramach cyklu wyniki mają wkład w rozwój obszaru badań nad pracą nadmierną w Polsce, ale również w coraz większym stopniu na arenie międzynarodowej. Opracowane modele, choć wymagają rozwinięcia, tworzą podstawę do dalszych ścieżek badawczych. Wnioskuje więc o dopuszczenie dr Diany Kusik do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Dr hab. Prof. USWPS Katarzyna Byrka

Literatura

Rosenberg M. J., & Hovland C. I. (1960). Cognitive, affective, and behavioral components of attitudes In Hovland C. I., & Rosenberg M. J. (Eds.), *Attitude organization and change: An analysis of consistency among attitude components* (pp. 1–14). New Haven, CT: Yale University Press.

Russell, J. A., & Barrett, L. F. (1999). Core affect, prototypical emotional episodes, and other things called emotion: dissecting the elephant. *Journal of personality and social psychology*, 76(5), 805.